

UN TEZAU MONETAR DIN SECOLUL AL XVI-LEA DESCOPERIT LA SLOBOZIA, JUDEȚUL IALOMIȚA

Dan Pîrvulescu*

Marian Neagu**

Keywords: *Slobozia, coin hoard, denar, Kremnitz, Lower Danube Museum from Călărași.*

Cuvinte cheie: *Slobozia, tezaur, denar, Kremnitz, Muzeului Dunării de Jos din Călărași.*

Abstract: *The hoard was found in Slobozia, Ialomița county and was added to the Lower Danube Museum's numismatics collection on the 4th of august 1988. The details regarding the original number of coins found in the hoard are unknown, nor do we know if it was recovered completely. The coin hoard comprises 37 denars, issued in Hungary between 1517-1552. After a careful examination of all the coins, we have found that most denars (34 items) were minted on behalf of emperor Ferdinand I as king of Hungary. Another three items were issued on behalf of king Ludovic II (1516-1526). If we look at the minting centers where these coins came from, then it becomes apparent that most were minted in Kremnitz (34 items), two in Sibiu and one in Visegrad. Though they show signs of wear due to circulation, the coins are in a fine state of preservation. The oldest denars from the Slobozia coin hoard are two items minted in Kremnitz in 1517, while the most recent are four items minted in 1552, both in Kremnitz and Sibiu.*

Rezumat: *Tezaurul a fost descoperit la Slobozia, jud. Ialomița și a intrat în colecția numismatică a Muzeului Dunării de Jos din Călărași pe data de 4 august 1988. Nu cunoaștem detalii privind numărul pieselor aflate inițial în tezaur și dacă au fost recuperate în întregime. Tezaurul este compus din 37 de denari emiși de Ungaria între anii 1517-1552. În urma examinării tuturor monedelor aflate în prezent în colecția Muzeului Dunării de Jos, se poate observa că majoritatea denarilor (34 ex.) provin de la împăratul Ferdinand I în calitate de rege al Ungariei. Alți trei denari au fost emiși în numele regelui Ludovic al II-lea (1516-1526). Din punct de vedere al repartiției pe ateliere monetare se observă că majoritatea denarilor au fost bătute la Kremnitz (34 ex.) la care se adaugă Sibiu (2 ex.) și Visegrad (1 ex.). Deși prezintă urme de circulație, monedele sunt bine conservate. Cei mai vechi denari din structura tezaurului de la Slobozia sunt două exemplare bătute la Kremnitz, în anul 1517 iar cele mai recente sunt patru piese din anul 1552, care poartă marca atelierelor de la Kremnitz și Sibiu.*

În colecția numismatică a Muzeului Dunării de Jos din Călărași se păstrează un lot de monede din argint descoperite la Slobozia, jud. Ialomița. Nu se cunosc detalii privind numărul pieselor aflate inițial în tezaur a cărui intrare în colecțiile muzeului a avut loc în data de 4 august 1988. Partea recuperată cuprinde 37 de denari emiși de Ungaria în perioada 1517-1552. Majoritatea pieselor (34 ex.) provin de la împăratul Ferdinand I (1526-1564) și sunt denari bătute în calitate de rege al Ungariei. Alți trei denari au fost emiși în numele

* Muzeul Municipiului București.

** Muzeul Dunării de Jos, Călărași.

regelui Ludovic II (1516-1526). Din punctul de vedere al repartiției pe ateliere monetare se observă că 34 de denari au fost bătuți la Kremnitz, iar ceilalți la Sibiu (2 ex.) și Vișegrad (1 ex.). Deși prezintă urme de circulație, monedele sunt bine conservate. Cei mai vechi denari din structura tezaurului de la Slobozia sunt bătuți la Kremnitz în anul 1517 (2 ex.), iar cei mai recentți sunt din anul 1552 (4 ex.) și poartă marca atelierelor de la Kremnitz și Sibiu.

Tezaurele descoperite în Țările Române arată că în secolul al XVI-lea denarul unguresc este una dintre monedele mărunte frecvent utilizate. Unul dintre motive ar putea fi și o relativă menținere a titlului la aceleași valori vreme îndelungată. O excepție o constituie anii 1521-1525 când au fost bătute așa numitele *nova moneta*, cu titlul argintului și greutatea semnificativ reduse. După destrămarea regatului Ungariei, în 1526, monetăria de la Kremnitz a intrat în stăpânirea lui Ferdinand I, care a continuat să emită denari după vechiul model și a început să retragă din circulație emisiunile de tipul *nova moneta* introduse anterior. Emisiunile de denari ale Habsburgilor, în calitate de regi ai Ungariei, au continuat pe parcursul întregului secol al XVI-lea, la Kremnitz și pentru scurtă vreme, în deceniul șase, la Sibiu (două monede din tezaurul de la Slobozia au fost bătute în anul 1552, la Sibiu). Între anii 1526 și 1600 denarul suferă trei reduceri ale titlului argintului, care însumează o pierdere totală de 20% din conținutul de metal prețios: în anul 1546 conținutul de argint scade la 0,28 g, în 1574 la 0,24 g iar în 1582 la 0,23 g¹. O devalorizare accentuată a denarului se va produce abia după anul 1607, culminând cu perioada 1619-1625, când pierde peste 50% din conținutul de argint². Tezaurele încheiate în secolul al XVII-lea conțin în special denari ungurești cu titlul metalului prețios bun, emiși în a doua jumătate a secolului al XV-lea și în secolul al XVI-lea. Este cazul monedelor provenind de la Mathia Corvin și Vladislav II, care datorită calităților lor au rămas în circulație până în secolul al XVII-lea³. Remarcăm că dintre denarii ungurești aflați în tezaurele descoperite în Țara Românească încheiate în secolul al XVI-lea un loc important îl ocupă exemplarele bătute în numele lui Ferdinand I (61,8%) spre deosebire de cele puse în circulație de Ludovic II (0,8%). Diferența substanțială poate fi pusă pe seama apariției în timpul regelui Ludovic II a așa numitelor *nova moneta* cu titlu redus, devalorizare sesizată de populație care a evitat să le teaurizeze⁴. Selecția pieselor în funcție de titlu poate fi observată și în cazul tezaurului de la Slobozia, unde nu avem decât trei exemplare emise de Ludovic II, majoritatea pieselor păstrate provenind de la Ferdinand I.

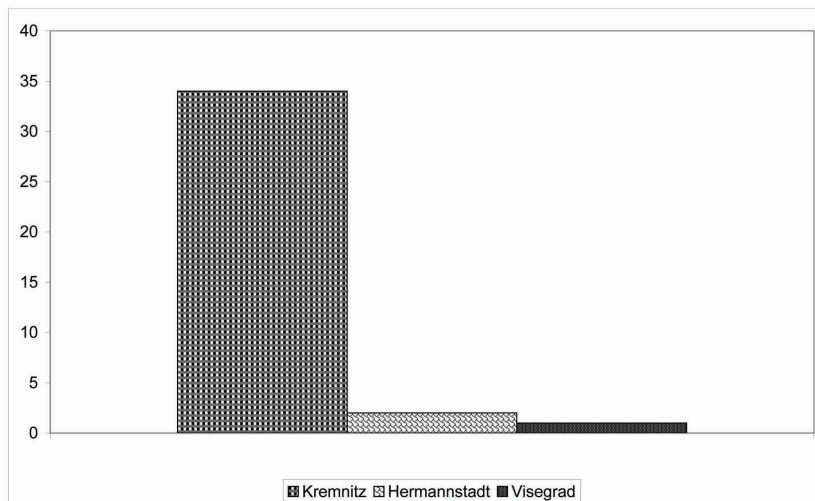
¹ Vilcu, Neculae 2012, p. 10.

² Murgescu 1996, p. 104-105.

³ Știrbu, Velter 1996, p. 7.

⁴ Vilcu 1997, p. 306. Vilcu 2002, p. 341.

Ca și în cazul altor descoperiri din Țara Românească, remarcăm că majoritatea denarilor au fost bătuți în monetăria de la Kremnitz. De altfel cei mai vechi denari din structura tezaurului de la Slobozia dar și cei mai recenti au fost bătuți în același atelier.

Graficul nr. 1. Repartiția monedelor pe ateliere

Tezaure din Țara Românească ce au în componență denari ungurești au mai fost semnalate și la: Dragoslavele⁵ (jud. Argeș), București (str. Baicului⁶ și str. N. Tonitza⁷), Cârligu Mare⁸, Năeni⁹ și Dedulești¹⁰ (jud. Buzău), Piua Petrii¹¹ (jud. Călărași), Târgoviște¹² (jud. Dâmbovița), Pietrele¹³, (jud. Giurgiu), Mogoșoaia (jud. Ilfov)¹⁴, Ploiești¹⁵ (jud. Prahova), Ulmeni¹⁶ și Beciu¹⁷, (jud. Teleorman).

În preajma datei de încheiere a tezaurului, domnitor în Țara Românească era Mircea Ciobanul (1545-1552, 1553-1554, 1558-1559). Încă de la preluarea domniei, Mircea Ciobanul a ordonat să fie executat un grup de mari dregători ai predecesorului său Radu Paisie (1535-1545). Familiile acestora, cărora li s-au

⁵ Smaranda, Trâmbaciu 1981, p. 342.

⁶ Pârvan 2002, p. 126-152.

⁷ Velter, Pârvan 2009, p. 32-208.

⁸ Murgescu 1996, p. 110.

⁹ Murgescu 1996, p. 110.

¹⁰ Vilcu, Neculae 2012, p. 10-18.

¹¹ Neagu, Vlădilă 1987, p. 179-183.

¹² Vilcu 2002, p. 335-346.

¹³ Știrbu, Velter 1996, p. 5.

¹⁴ Pârvan 2005, p. 107.

¹⁵ Moisil 1922, p. 60.

¹⁶ Spiru 1975, p. 171-174.

¹⁷ Berciu-Drăghicescu 1989, p. 89.

alăturat și alți reprezentanți ai marii boierimi, s-au refugiat în sudul Transilvaniei, unde au început să organizeze opoziția împotriva noului domnitor. După o primă tentativă de reconciliere soldată fără reușită prin uciderea unui nou grup de boieri în anul 1546, în august 1548 are loc prima încercare majoră de răsturnare a lui Mircea Ciobanul. Alte două tentative de eliminare a domnitorului au eșuat în perioada următoare. Deznodământul acestei confruntări dintre Mircea Ciobanul și boierii pribegi avea să se consume în toamna anului 1552, când Radu Ilie, pretendentul la tron, a pătruns în Țara Românească în fruntea oastei pribegilor, prin Banat, cu un efectiv de aproximativ 12000 de oameni. Lupta din care a ieșit câștigător Radu Ilie (1552-1553) a avut loc în noiembrie 1552, la Mănești¹⁸.

În aceste condiții, data de încheiere a tezaurului de la Slobozia oferă un indiciu în privința momentului ascunderii depozitului care ar putea fi plasat în contextul tulburărilor care au avut loc în Țara Românească, în anii 1552-1553 în timpul scurtei domnii a voievodului Radu Ilie.

CATALOGUL MONEDELOR

UNGARIA

LUDOVIC II (1516-1526)

Kremnitz

Denar

1517

HL 841; PA 255-1

Av. *LVDOVICVS*R*VNGARI*1517

Rv. PATRONA* *VNGARIE/K-G

1. AR ↑ 0,65 g; 16 mm. Nr. inv. 12581.

2. AR ↖ 0,50 g; 16 mm. Nr. inv. 12591.

Visegrad

1526

HL 841; PA 255-33

Av. *L·VDOVICVS°R°VNGA*1526

Rv. PATRONA * * VNGARIE/L-V

3. AR ↑ 0,47 g; 16 mm. Nr. inv. 12582.

FERDINAND I (1526-1564)

Kremnitz

Denar

1529

HL 935

Av. FERDINANDDG R·VNG 1529

¹⁸ Ștefănescu 2001, p. 483-487.

Rv. PATRONA VNGARI/K-B
4. AR ↯ 0,50 g; 16 mm. Nr. inv. 12592.

1532
HL 935
Av. ·FERDINAND·D·G·R·VNGA·1532
Rv. PATRONA· ·VNGARIE/K-B
5. AR → 0,50 g; 16 mm. Nr. inv. 12593.

1533
HL 935
Av. ·FERDINAND·D·G·R·VNG·1533
Rv. PATRONA· ·VNGARIE/K-B
6. AR ↗ 0,55 g; 16 mm. Nr. inv. 12583.

1535
HL 935
Av. ·FERDINAND·D·G·R·VNG·1535
Rv. PATRONA· * ·VNGARIE/K-B
7. AR ↘ 0,55 g; 16 mm. Nr. inv. 12584.

1536
HL 935
Av. *FERDINAND·D·G·R·VNG*1536
Rv. PATRONA· * ·VNGARIE/K-B
8. AR ↓ 0,55 g; 16 mm. Nr. inv.12585.

1537
HL 935
Av. *FERDINAND·D·G·R·VNG*1537
Rv. PATRONA· * ·VNGARIE/K-B
9. AR ↘ 0,58 g; 16 mm. Nr. inv. 12586.

1538
HL 935
Av. ·FERDINAND·D·G·R·VNG 1538
Rv. PATRONA· * ·VNGARIE/K-B
10. AR ↖ 0,60 g; 16 mm. Nr. inv. 12587.
11. AR ↑ 0,55 g; 16 mm. Nr. inv. 12588.

1539
HL 935
Av. ·FERDINAND·D·G·R·VNG·15.39
Rv. PATRONA· * ·VNGARIE/K-B
12. AR ↑ 0,63 g; 16 mm. Nr. inv. 12589.

1541
HL 935
Av. *FERDINAND*D*G*R*VNG*1541
Rv. *PATRONA* *VNGARIE*/K-B
13. AR ↑ 0,50 g; 16 mm. Nr. inv. 12594.

1542
HL 935
Av. *FERDINAND*D*G*R*VNG*1542
Rv. *PATRONA* *VNGARIE*/K-B
14. AR ↓ 0,70 g; 16 mm. Nr. inv. 12590.
15. AR ↑ 0,50 g; 16 mm. Nr. inv. 12595.
16. AR ↓ 0,50 g; 15 mm. Nr. inv. 12596.

1543
HL 935
Av. · FERDINAND·D·G·R·VNG·1543
Rv. ·PATRONA· ·VNGARIE·/K-B
17. AR ↘ 0,58 g; 15 mm. Nr. inv. 12597.
18. AR ← 0,55 g; 16 mm. Nr. inv. 12598.

1544
HL 935
Av. · FERDINAND·D·G·R·VNG·1544
Rv. ·PATRONA· ·VNGARIE·/K-B
19. AR ← 0,57 g; 16,5 mm. Nr. inv. 12600.
20. AR ↑ 0,55 g; 15,5 mm. Nr. inv. 12599.

1545
HL 935
Av. · FERDINAND·D·G·R·VNG·1545
Rv. ·PATRONA· ·VNGARIE·/K-B
21. AR → 0,50 g; 15 mm. Nr. inv. 12601.

Av. *FERDINAND*D*G*R*VNG*1545
Rv. *PATRONA* *VNGARIE*/K-B
22. AR ↑ 0,57 g; 16 mm. Nr. inv. 12602.

1546
HL 935
Av. *FERDINAND·D·G·R·VNG*1546
Rv. *PATRONA* *VNGARIE*/K-B
23. AR ← 0,58 g; 16 mm. Nr. inv. 12603.

Av. *FERDINAND*D*G*R*VNG*1546
Rv. *PATRONA* *VNGARIE*/K-B
24. AR ↓ 0,52 g; 16 mm. Nr. inv. 12604.

1548
HL 935
Av. · FERDINAND·D·G·R·VNG·1548
Rv. PATRONA· ·VNGARIE/K-B
25. AR ↖ 0,65 g; 16 mm. Nr. inv. 12606.

26. AR ↓ 0,65 g; 16 mm. Nr. inv. 12607.
27. AR ↘ 0,60 g; 16 mm. Nr. inv. 12608.
28. AR ↓ 0,52 g; 16 mm. Nr. inv. 12605.

1549

HL 935

Av. ·FERDINAND·D·G·R·VNG·1549

Rv. PATRONA· ·VNGARIE/K-B

29. AR ⊥ 0,60 g; 16 mm. Nr. inv. 12610.

30. AR → 0,58 g; 15 mm. Nr. inv. 12609.

1550

HL 935

Av. ·FERDINAND·D·G·R·VNG·1550

Rv. PATRONA· ·VNGARIE/K-B

31. AR ↓ 0,60 g; 16 mm. Nr. inv. 12611.

32. AR ↓ 0,53 g; 16 mm. Nr. inv. 12612.

33. AR ⊥ 0,50 g; 16 mm. Nr. inv. 12613.

1552

HL 935

Av. ·FERDINAND·D·G·R·VNG·1552

Rv. PATRONA· ·VNGARIE/K-B

34. AR ↑ 0,55 g; 16 mm. Nr. inv. 12615.

35. AR ↘ 0,50 g; 16 mm. Nr. inv. 12614.

Hermannstadt

HL 948

Av. *FERDINAND·D·G·RO·VNG·1552

Rv. PATRONA*·*VNGARIE*/H-P

36. AR → 0,60 g; 16 mm. Nr. inv. 12616.

Av. *FERDINAND·D·G·R·VNG·1552

Rv. PATRONA*·*VNGARIE*/H-P

37. AR ↘ 0,57 g; 16 mm. Nr. inv. 12617

Bibliografie

Berciu-Drăghicescu 1989: Adina Berciu-Drăghicescu, *Repertoriul descoperirilor monetare otomane din teritoriile locuite de români (sec. XV-XVI)*, Caietul seminarului special de științe auxiliare. Opuscula numismatică, București, 1989, p. 88-124.

Moisil 1922: C. Moisil, *Monete și tezaure monetare din România Mare*, BSNR, 17, nr. 41-44, 1922, p. 58-62.

Murgescu 1996: B. Murgescu, *Circulația monetară în Țările Române în secolul*

al XVI-lea, București, 1996.

Neagu, Vlădilă 1987: M. Neagu, P. Vlădilă, *Aspecte ale circulației monetare la Dunărea de Jos în secolele XV-XVII, în lumina cercetării tezaurilor de la Piuia Petrii-Orașul de Floci*, CCDJ, III-IV, 1987, p. 179-183.

Pârvan 2002: Katiușa Pârvan, *Un tezaur de secol XVII descoperit în București strada Baicului*, CAB, V, 2002, p. 126-152.

Pârvan 2005: Katiușa Pârvan, *Circulația monetară în București și împrejurimi pe baza tezaurilor monetare*, vol. Monede medievale și moderne descoperite în București și în împrejurimi (secolele XIV-XIX), București, 2005, p. 99-145.

Smaranda, Trâmbaciu 1981: A. Smaranda, Șt. Trâmbaciu, *Trei tezaure monetare din secolele XVI-XVII, descoperite în zona orașului Cîmpulung-Muscel*, BSNR, 70-74 (1976-1980), 1981, p. 341-348.

Spiru 1975: I. Spiru, *Tezaurul monetar feudal de la Ulmeni - Teleorman*, BSNR, 67-69 (1973-1975), 1975, p. 171-174.

Ștefănescu 2001: Șt. Ștefănescu, *Lupta pentru supraviețuire în secolul al XVI-lea. Țara românească în a doua jumătate a secolului al XVI-lea*, vol. Istoria Românilor, IV, București, 2001, p. 481-502.

Știrbu, Velter 1996: Constanța Știrbu, Ana-Maria Velter, *Tezaurul de la Pietrele*, Numismatica, 1, 1996.

Vîlcu 1997: A. Vîlcu, *Monedă reală și monedă de cont în Țara Românească în prima jumătate a secolului al XVII-lea*, vol. 130 ani de la crearea sistemului monetar românesc modern, București, 1997, p. 294-320.

Vîlcu 2002: A. Vîlcu, *Circulația dinarului unguresc în secolul al XVII-lea în Țara Românească (Tezaurul de la Târgoviște, jud. Dâmbovița)*, CN, 8, 2002, p. 335-346.

Vîlcu, Neculae 2012: A. Vîlcu, M. Neculae, *Tezaurul de la Dedulești (secolele XV-XVII)*, Buzău, 2012.

Velter, Pârvan 2009: Ana-Maria Velter, Katiușa Pârvan, *Tezaurul de monede medievale de argint din secolele XVI-XVII*, vol. București. Centrul istoric Strada Nicolae Tonitza. Un tezaur monetar din secolele XVI-XVII, București, 2009, p. 32-208.

Cataloage

HL – L. Huszár, *Münzkatalog Ungarn von 1000 bis heute*, Battenberg, 1979.

PA – A. Pohl, *Münzzeichen und Meisterzeichen auf ungarischen Münzen des Mittelalters 1300-1540*, Budapest, 1982.

Lista ilustrațiilor / List of illustrations

Planșele I-II. Monede din tezaurul descoperit la Slobozia.

Plates I-II. Coins from the hoard discovered at Slobozia.

Planşa I. Monede din tezaurul descoperit la Slobozia.

Planșa II. Monede din tezaurul descoperit la Slobozia.